Tarptautinio socialinio projekto „Nebūk naivus kelyje”,

Bendrojo pagalbos centro (BPC) ir

Lietuvos policijos

REKOMENDACIJOS,

skirtos atsakingam keliavimui bei teisingam komunikavimui su BPC, parengtos bendrojo ugdymo mokykloms.

Apie projektą

Tarptautinis socialinio projekto „Nebūk naivus kelyje“ tikslas – informuoti jaunimą apie tai, kad negalima keliauti bet kaip ir su bet kuo, o aklai pasikliauti socialinio tinklo pasiūlymais vykti kartu – ypatingai neprotinga. Gana aukų! Laikas keisti savo kelionių įpročius ir tapti atsakingais ne tik už save, bet ir už kitus. Liūdni įvykiai tai ne tik sensacija, bet ir pamokos ateičiai.

2015 metais projektas pristatytas Gyvybės apdovanojimo nominacijai „Už jaunimo skatinimą atsakingam požiūriui į gyvybę“, o 2016-aisiais tapo tarptautiniu.

Veiklos kryptys:

Šviečiamoji veikla (lektoriumai, teminės stovyklos, paskaitos, viktorinos);

Prevencinės veiklos prieš nusikaltimus kelyje organizavimas, rizikos faktorių tyrimas, pavojingų zonų išaiškinimas, nesaugaus keliavimo priežasčių nustatymas;

Apibendrintų tyrimų rezultatų, išvadų ir rekomendacijų pateikimas valdžios atstovams, įstaigoms ir organizacijoms pagal kompetenciją;

Jaunimo įtraukimas į savanorišką prevencinę veiklą, siekiant atsakingo ir saugaus keliavimo;

.Jaunimo saviraiškos plėtra, viešųjų ryšių, informacinių produktų, reklamos kūrimo įgūdžių tobulinimas;

Psichologinės pagalbos nukentėjusiems kelyje ir aukų artimiesiems organizavimas;

Paslaugų šeimoms, patyrusioms artimųjų netektis, organizavimas;

Pasitelkiama kitų šalių geroji praktika saugių kelionių problematika.

Rekomendacijų paskirtis

Atsižvelgiant į tai, kad mokiniai vistik laisvadieniais keliauja su nežinomais asmenimis, internetu rastu automobiliu, o didžioji dalis keliaujančių moksleivių nežino, kaip teisingai komunikuoti su BPC nelaimės atveju, tikslinga su šiomis mūsų paruoštuomis rekomendacijomis supažindinti mokinius, mokytojus bei tėvus.

BPC rekomendacijos,

skirtos tarptautiniams socialiniam projektui „Nebūk naivus kelyje“

Informacija, kaip teisingai prisišaukti pagalbą ir kur kreiptis, kai važiuoji transporto priemone su nepažįstamu vairuotoju ir kelionė krypsta ne ta linkme, kuria turėtų vykti.

Bendrasis pagalbos telefono numeris **112** – Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane nurodytas vienas telefono ryšio numeris, skirtas pranešti apie rengiamą, daromą ar padarytą teisės pažeidimą, staiga iškilusią grėsmę gyvybei, sveikatai, saugumui aplinkai, materialioms, nematerialioms ar kitoms vertybėms ir, jei reikia, iškviesti atitinkamas pagalbos tarnybas (Priešgaisrinę gelbėjimo tarnybą, greitąją medicininę pagalbą ir policiją).

Todėl ištikus aukščiau nurodytoms aplinkybėms būtina skambinti bendruoju pagalbos **telefono numeriu 112.**

Asmuo nusprendęs vykti transporto priemone su nepažįstamu vairuotoju, būtinai turi:

prieš kelionę įsitikinti, kad įkrautas judriojo ryšio telefono akumuliatorius – esant būtinumui susisiekti su artimaisiais, draugais ar išsikviesti pagalbą;

prieš įsėsdamas į transporto priemonę, įsidėmėti (užsirašyti) jos modelį, markę, valstybinį numerį ir spalvą – esant būtinumui policija galėtų lengviau ir greičiau surasti transporto priemonę;

atsisėsti į transporto priemonę ant galinės sėdynės, kuo toliau nuo vairuotojo, kad būtų galima stebėti jo veiksmus;

važiuojant nuolat stebėti aplinką, t. y. pravažiuojančius kelio ženklus (pvz. miestelio, kaimo pavadinimus, nuorodas ir pan.), stulpelius žyminčius kilometrus, objektus (pvz. vandens bokštą ir pan.) ir t. t. – esant būtinumui galėtų nurodyti kuo tikslesnę važiavimo arba sustojimo vietą, kad prireikus pagalbos tarnybos galėtų reaguoti kuo skubiau;

apie tokį vykimą pranešti artimajam arba draugui ir, įsėdus į transporto priemonę, nusiųsti jam SMS žinutę apie šios transporto priemonės duomenis (modelį, markę, valstybinį numerį, spalvą) ir nuolat SMS žinute informuoti jį apie važiavimo kryptį – esant būtinumui jis galėtų žinoti kuo tikslesnę vykstančio asmens vietą, kviečiant pagalbos tarnybas;

vairuotojui nusukus nuo kelio ar jam pradėjus elgtis neadekvačiai (įtartinai), pareikalauti jo sustoti ir išleisti;

jeigu važiuojant, pastebima, kad užblokuotos (užrakintos) transporto priemonės durelės, kad būtų galima išlipti, o vairuotojui nereaguojant į prašymą sustoti ir išleisti, reikia pabandyti išdaužti stiklą arba kitaip atkreipti pravažiuojančių kitų transporto priemonių vairuotojų dėmesį.

Išsikvieti į įvykio vietą atitinkamas pagalbos tarnybas bendruoju pagalbos telefono numeriu **112** galima skambinant, jei nėra galimybės paskambinti, galima rašyti SMS žinutę, kurioje turi būti nurodyta kuo tikslesnė įvykio vieta ir aplinkybės (pvz. pagalbos. negaliu kalbėti. važiuoju žalios spalvos automobiliu Opel Astra GGG000 ir nepažįstamas vairuotojas įtartinai elgiasi, pasuko į žvyrkelio keliuką už ženklo Avižienių kaimas į kairę, pravažiavus 37 nuo Vilniaus link Molėtų. pasukus, pravažiavom didelius tvartus ir pan.). Taip pat bendruoju pagalbos telefono numeriu **112** apie tokiu būdu vykstančiam asmeniui reikalingą pagalbą gali pranešti artimasis arba draugas, kuris turi nurodyti kuo tikslesnį įvykio vietos adresą ir kitą informaciją (pvz. transporto priemonės modelį, markę, valstybinį numerį, spalvą ir pan.).

Pats efektyviausias ir greičiausias būdas išsikviesti į įvykio vietą atitinkamas pagalbos tarnybas – pagalbos reikiančiam pranešėjui skambinant bendruoju pagalbos telefono numeriu **112**, kadangi BPC įdiegta skambinančiojo vietos nustatymo sistema, kuri veikia, skambinant iš stacionarių ir mobiliųjų (su SIM kortelėmis ir be SIM kortelių) ryšio priemonių. Tačiau mobiliojo ryšio operatorių skambinančiojo vietos nustatymo sistemų tikslumas svyruoja nuo 100 iki 700 metrų miesto teritorijoje ir nuo 5 iki 30 kilometrų užmiestyje, todėl automatinis vietos nustatymas yra naudojamas tik kaip pirminio lygmens vietos nustatymo priemonė, kai skambinantysis nežino miesto ar rajono. Todėl priimant pagalbos prašymą, pagrindinis įvykio vietos nustatymas yra, kaip buvo aukščiau minėta, kuo tikslesnė skambinančiojo nurodyta vieta ir informacija, padedanti kuo greičiau nustatyti įvykio vietą arba nukentėjusįjį asmenį, kas turi didelę reikšmę atitinkamų pagalbos tarnybų padėjimas nukentėjusiajam asmeniui įvykio vietoje. Kuo tikslesnė nurodyta įvykio vieta, tuo lengviau ir greičiau bus surastas nukentėjusysis, kuriam bus suteikta reikalinga pagalba.

Pagalbos prašymas BPC priimamas ir tada, kai gresia pavojus sveikatai arba gyvybei, todėl rekomenduotina nelaukti ir bendruoju pagalbos telefono numeriu 112 kreiptis tik pamačius nepažįstamojo vairuotojo įtartinus veiksmus (pvz. nuo autostrados pasuko į žvyrkelio kelią, pasuko į mišką, sakydamas, kad taip greičiau atvyksite į reikiamą vietą, pradėjo neadekvačiai elgtis ir kalbėti įtartinomis temomis ir pan.), neatsižvelgiant į tai, kad atvykus policijai, nepasitvirtins įtarimai dėl nepažįstamo vairuotojo.

Lietuvos policijos patarimai

Derėtų pasiteirauti apie vairuotoją jau keliavusiųjų nuomonės, jei yra galimybė – prieš kelionę patiems šiek tiek pabendrauti su vairuotoju;

Jei įmanoma, reikėtų pasižiūrėti to žmogaus socialinio tinklo profilį, susirinkti informaciją apie jį, galbūt pasiklausti kitų žmonių, kurie jau važiavę su tuo žmogumi, ar jis nėra „pavojingas“;

Prieš sėdant į nepažįstamojo automobilį, būtina artimuosius informuoti apie automobilio markę, modelį, spalvą, valstybinį numerį ir nurodyti vietą, kur keliaujate, kad ši informacija būtų iš anksto perduodama artimiems žmonėms;

Įsėdę, pirmiausiai patikrinkite, ar durys neužsirakina automatiškai, nes vairuotojas gali būti įjungęs automatinį durų užraktą ir tada duris galima atidaryti tik iš lauko pusės. Suvaidinkite, kad blogai uždarėte duris ir patikrinkite jas;

Jei ten, kur esate, yra kitų žmonių ar namų, vos tik įsėdę galite jiems pamojuoti ir apsimesti, kad atsisveikinate. Tada vairuotojas galvos, kad Jūsų draugai žino, į kokį automobilį įsėdote;

Praverstų su savimi turėti ir ašarinių dujų balionėlį, jei tai nedraudžia tos šalies įstatymai;

Jei vairuotojas važiuoja ilgą kelią, siūlo pailsėti ir numigti kartu kurį laiką, niekada nesutikite. Sakykite, kad vykstate pas draugą ir ten išsimiegosite. Jei jis vis dėl to sustos ir sakys, kad jam reikia pailsėti, geriau išlipkite ir stabdykite kitą automobilį;

Jei pajaučiate, kad kažkas ne taip, tačiau nesate visiškai tikri, labai geras būdas yra tiesiog pasakyti vairuotojui, kad jums bloga ir paprašyti, kad stotų, nes tuoj vemsite. Jis, žinoma, sustos, nes nenorės, kad tai atsitiktų jo automobilyje. Automobiliui vos tik sustojus, eikite kuo toliau nuo jo ir pasakykite vairuotojui, kad kelionės nebetęsite;

Pastebėjus keistą nepažįstamo vairuotojo elgesį, nereikėtų sėdėti rankų sudėjus: Jei vairuotojas pradeda elgtis keistai, važiuoja visiškai ne ta kryptimi, reiktų bandyti parašyti trumpąją žinutę ar paskambinti bendruoju pagalbos telefonu **112;**

Dėl visa ko, visada turėkite su savimi tualetinio popieriaus ritinėlį ar vienkartinių nosinaičių ir žiebtuvėlį. Vairuotojui atsisakius sustoti, uždekite tualetinį popierių ar nosinaites ir meskite ant galinių sėdynių. Dūmai ir ugnis privers vairuotoją sustoti, o visa tai, be abejo, atkreips pravažiuojančių automobilių vairuotojų bei keleivių dėmesį;

Bet kuriuo atveju, kad ir kas atsitiktų, stenkitės visada išlikti ramūs ir pasitikintys savimi. Neleiskite panikai užvaldyti Jūsų.

Kada skambinti 112?

Skambinkite skubios pagalbos numeriu 112, kai staiga iškyla reali grėsmė gyvybei, sveikatai, saugumui, aplinkai ar turtui ir kai pagalbos tarnybos turi nedelsdamos atvykti į nelaimės vietą bei suteikti skubią pagalbą, pavyzdžiui, kai:

dega pastatas, automobilis, miškas, iš pastatų rūksta dūmai;

reikia išlaisvinti prispaustus žmones iš sulamdytų automobilių, griuvėsių, iš po užvirtusių medžių;

iš rankų išplėšiama rankinė, atimama piniginė ar kiti daiktai;

kėsinamasi pagrobti automobilį;

kėsinamasi sugadinti ar sunaikinti turtą;

pamatote eismo įvykį, kurio metu nukenčia žmonės;

pastebėjote policijos ieškomą asmenį;

matote muštynes;

susiduriate su smurtu;

aptinkate į sprogmenį panašų daiktą;

įtariate, kad žmogus bando nusižudyti;

matote sukniubusį ar gulintį žmogų ir įtariate, kad jis gali būti be sąmonės;

kraujuojama ir negalite sustabdyti kraujavimo;

matote, kad žmogus dūsta, negali kvėpuoti;

matote, kad žmogus patyrė elektros traumą (pvz., trenkė žaibas, elektros srovė);

veikiantis įrenginys stipriai sužaloja (pvz., nutraukia galūnę).

Kada neskambinti 112?

Pagalbos numeris 112 skirtas išsikviesti skubią pagalbą į įvykio vietą. Netikslingai užimtos telefono linijos trukdo išsikviesti pagalbą asmenims, kuriems ji iš tiesų reikalinga. Todėl naudokitės numeriu 112 atsakingai ir neskambinkite, jei norite:

papokštauti ir melagingai iškviesti pagalbos tarnybas;

tiesiog trukdyti BPC operatoriams ar juos įžeisti;

pakomentuoti įvairius įvykius, poelgius ir pasisakymus;

pasiskųsti, kad neįleidžia į klubą, kavinę ar kazino arba neatiduoda paliktų drabužių, daiktų;

iškviesti avarinę tarnybą, įvykus gedimui pastatų vidaus inžineriniuose tinkluose;

sužinoti SIM kortelės PIN kodą;

paprašyti, kad Jus sujungtų su Lietuvos ar užsienio valstybės telefono ryšio abonentu;

sužinoti asmens ar organizacijos telefono numerį, adresą, veiklos pobūdį, prekių asortimentą ar kainas;

sužinoti autobusų, traukinių ar lėktuvų tvarkaraščius;

išsikviesti taksi, užsisakyti gėlių ar picą.

Kaip skambinti 112?

Kad nelaimės atveju kuo greičiau išsikviestumėte skubią pagalbą, įsiminkite šiuos patarimus:

skambinti numeriu 112 galite ir be SIM kortelės, ir neturėdami sąskaitoje pinigų;

telefono aparato klaviatūroje surinkite tik tris skaitmenis – 112. Jokių šalies, miestų ar rajonų kodų rinkti nereikia;

sulaukite, kol operatorius atsakys į jūsų skambutį. Jei nutrauksite pradėtą skambutį ir skambinsite iš naujo, būsite nukeltas į skambučių eilės pabaigą ir prisiskambinimo laikas pailgės;

atsiliepus operatoriui trumpai ir aiškiai pasakykite kas atsitiko;

pasakykite tikslų adresą, kur reikalinga skubi pagalba. Jei jo nežinote, kuo tiksliau apibūdinkite vietą (nurodykite kryptį, atstumą, įvardinkite matomus objektus);

atsakykite į visus operatoriaus užduotus klausimus;

išklausykite ir vykdykite operatoriaus teikiamus patarimus;

nepadėkite ragelio, kol operatorius pasakys, kad pokalbį galima baigti;

baigęs (-usi) pokalbį, pasistenkite neužimti savo telefono linijos, nes pagalbos tarnyboms gali prireikti su jumis susisiekti;

jei situacija nelaimės vietoje pasikeičia (pagerėja ar pablogėja), paskambinkite numeriu 112 dar kartą ir apie tai praneškite.

Prekyba žmonėmis atvejai:

Tiesioginis seksualinis išnaudojimas arba vaikų seksualinio išnaudojimo vaizdų/pornografijos platinimas virtualioje ar realioje erdvėje. Šiuo atveju aukomis dažniau tampa mergaitės, tačiau berniukai taip pat gali nukentėti;

Išnaudojimas vergijos ar kitomis į vergiją panašiomis sąlygomis, kai vaikai verčiami atlikti namų ruošos darbus, prižiūrėti mažus vaikus ir pan.;

Priverstinis darbas ar paslaugos, liepiant vaikams valyti, dirbti restoranuose, statybos aikštelėse arba gamyklose, kur gaminamos legalios arba nelegalios prekės ir pan. Vaikai taip pat gali būti verčiami prašyti išmaldos, elgetauti;

Priverstinė nusikalstama veikla, kai vaikai verčiami užsiimti smulkiomis vagystėmis, platinti arba prekiauti narkotikais, sukčiauti;

Vaiko vidaus organų pardavimas, donorystė;

Įvaikinimas, kai asmenys perka sūnų arba dukrą;

Priverstinė santuoka.

Prekyba vaikais gali kisti kiekvienu atveju skirtingai. Pavyzdžiui, vaikas, parduotas seksualinio išnaudojimo tikslais, vėliau gali būti įdarbintas priverstiniam darbui gamykloje. Taip pat galimas ir atvirkštinis variantas.

Vaiko įkalbinėjimas, pervežimas, slėpimas ar priėmimas išnaudojimo tikslais laikomas prekyba žmonėmis ir tais atvejais, kada nebuvo seksualinio išnaudojimo, priverstinio darbo ar paslaugų, vergijos ar į ją panašių veiklų bei organų šalinimo.

Svarbu žinoti, kad tavo kaimynas, bendraklasis, vaikas iš kaimo, kur gyvena tavo seneliai ar tu pats, gali tapti prekiautojų žmonėmis grobiu. Taigi manyti, kad „man taip nenutiks“, yra klaidinga.

Mindaugas Jonušas

Tarptautinio socialinio projekto „Nebūk naivus kelyje“ pirmininkas

Tel. 8 610 92839

El. p. nebuknaivus@gmail.com